विषद् 1 P. To sink down, be exhausted. -2 To be dispirited or cast down, be afflicted or sorrowful, despond, despair; विलपति हसति विषीदति रोदिति चञ्चति मुञ्चति तापम् Gīt. 4; बालसूनुरवलोक्य भार्गवं स्वां दशां च विषसाद पार्थिवः R. 11. 67; 9. 75; (तं) विषीदन्तामिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः Bg. 2. 1; Bk. 7. 89. -3 To be afraid. -*Caus.* 1 To cause to despond or despair, discourage. -2 To make afflicted, pain.

विषण्ण *p. p.* Dejected, cast down, sad, sorrowful, spiritless, despondent; हा तातेति क्रन्दितमाकर्ण्य विषण्णः R. 9. 75. -Comp. **-चेतस्, -भावः, -मनस्** *a.* dejected in mind. **-मुख, -वदन** *a.* looking sad. **-रूप** *a.* in a sad mood.

विषादः 1 Dejection, sadness, depression of spirits, grief, sorrow; मद्वाणि मा कुरु विषादम् Bv. 4. 41; विषादे कर्तव्ये विदधति जडाः प्रत्युत मुदम् Bh. 3. 25; R. 8. 54; Ś. 4. 16. -2 Disappointment, despondency, despair; विषादलुप्तप्रतिपत्ति सैन्यम् R. 3. 40; (विषादश्चेतसो भङ्ग उपायाभावनाशयोः). -3 Languor, drooping state; दोर्विषादः Māl. 2. 5. -4 Dulness, stupidity, insensibility; शास्त्रविदृष्टकर्माकर्मसु विषादं गच्छेत् Kau. A.

विषादनम् Affliction, despair.

विषादिन् *a.* Dejected, dismayed, sad, disconsolate.

विषम *a.* [विगतो विरुद्धो वा समः] 1 Uneven, rough, rugged; पथिषु विषमेष्वप्यचलता Mu. 3. 3; व्यालाकीर्णाः सुविषमाः Pt. 1. 64; Me. 19. -2 Irregular, unequal; तोषं ततान विषमग्रथितोऽपि भागः Māl. 9. 44. -3 Odd, not even. -4 Difficult, hard to understand, mysterious; विषमोऽपि विगाह्यते नयः Ki. 2. 3; विषमाः कर्मगतयः Pt. 4. 50. -5 Impassable, inaccessible; Ki. 2. 3; भ्रान्तं देशमनेकदुर्गविषमम् Bh. 3. 5. -6 Coarse, rough. -7 Oblique; ईषत्तिर्यग्वलनविषमम् Māl. 4. 2. -8 Painful, troublesome; कान्ताविश्लेषदुःखव्यतिकरविषमे यौवने विप्रयोगः Bh. 3. 106; H. 4. 3. -9 Very strong, vehement; व्यनक्त्यन्तस्तापं तदयमातिधीरोऽपि विषमम् Māl. 3. 9. -10 Dangerous, fearful; सर्वंकषः कषति हा विषमः कृतान्तः Mv. 5. 56; Mk. 8. 1, 27; Mu. 1. 18; 2. 20. -11 Bad, adverse, unfavourable; येन च हसितं दशासु विषमासु Pt. 4. 16. -12 Odd, unusual, unparalleled. -13 Dishonest, artful. -14 Intermittent (as fever). -15 Wicked. -16 Different. -17 That which cannot be equally divided; अजाविकं सैकशफं न जातु विषमं भजेत् Ms. 9. 119. -18 Unsuitable, wrong; Suśr. **-मः** 1 N. of Viṣṇu. -2 (In music) A kind of measure. **-मम्** 1 Unevenness. -2 Oddness. -3 An inaccessible place, precipice, pit &c. -4 A difficult or dangerous position, difficulty, misfortune; सुप्तं प्रमत्तं विषमस्थितं वा रक्षन्ति पुण्यानि पुरा कृतानि Bh. 2. 97; कुतस्त्वा कश्मलमिदं विषमे समुपस्थितम् Bg. 2. 2. -5 Rough or uneven ground. -6 N. of a figure of speech in which some unusual or incompatible relation between cause and effect is described; (said to be of four kinds; see K. P. Kārikās 126 and 127). -7 A kind of stanza or verse; भिन्नचिह्नचतुष्पादं विषमं परिकीर्तितम्. **-मम्** *ind.* Unequally, unevenly, unfairly, dangerously &c. -Comp. **-अक्षः, -ईक्षणः, -नयनः, -नेत्रः, -लोचनः** epithets of Śiva. **-अन्नम्** unusual or irregular food. **-अवतारः** descent on uneven ground, perhaps also 'undertaking or embarking in an adventure'; V. 1. **-आयुधः, -इषुः, -शरः** epithets of the god of love; उन्मिमील विशदं विषमेषुः Śi. 10. 72. **-कर्णः** 1 a quadrangle or tetragon with unequal diagonals. -2 the hypotenuse of a right-angled triangle. **-कर्मन्** (in maths.) the finding of two quantities when the difference of their squares is given and either the sum or the difference of the quantities (Colebrooke). **-कालः** an unfavourable season. **-चक्रवालम्** (in maths.) an ellipse. **-चतुरस्रः, -चतुर्भुजः** an unequal quadrilateral figure; trapezium. **-छदः** the tree सप्तपर्ण q. v. **-छाया** the shadow of the gnomon at noon. **-ज्वरः** remittent fever; दोषोऽल्पोऽहितसंभूतो ज्वरोत्सृष्टस्य वा पुनः। धातुमन्यतमं प्राप्य करोति विषमज्वरम्॥ **-त्रिभुजः** a scalene triangle. **-पत्रः** the Saptaparṇa tree; विषमपत्रमहीरुहसंभवम् Rām. ch. 4. 68. **-बाणः** N. of the god of love; also विषमविशिखः, -शरः. **-लक्ष्मी** *f.* ill-luck. **-विभागः** unequal distribution (of property). **-वृत्तम्** a kind of metre with unequal Pādas. **-शील** *a.* cross-tempered, peevish, perverse. **-स्थ** *a.* 1 being in an inaccessible position. -2 being in difficulty or misfortune; विश्वामित्रस्ततस्तां तु विषमस्थामनिन्दिताम् Mb. 1. 72. 5.

विषमक *a.* Rather uneven; not properly polished (as pearls).

विषमित *a.* 1 Made rough, uneven or crooked; कोपविस्फुरणविषमिताग्राङ्गुली Mu. 3. 27. -2 Contracted, frowning. -3 Made difficult or inaccessible. -4 Hostile, unfavourable; क्वचित्कालविषमितराजकुलरक्षसापहृतप्रियतमधनासुः Bhāg. 5. 14. 16.

विषमीभू 1 P. 1 To become uneven. -2 To stumble, fall unevenly; मार्गे पदानि खलु ते विषमीभवन्ति Ś. 4. 15.

विषमीभावः Derangement of equilibrium.

विषयः 1 An object of sense; (these are five, corresponding to the five organs of sense; रूप, रस, गन्ध, स्पर्श and शब्द corresponding to the eye, tongue, nose, skin, and ear); श्रुतिविषयगुणा या स्थिता व्याप्य विश्वम् Ś. 1. 1. -2 A worldly object or concern, an affair, a transaction. -3 The pleasures of sense, worldly or sensual objects (usually in pl.); यौवने विषयैषिणाम् R. 1. 8; शब्दादीन् विषयान् भोक्तुम् 10. 25; विषयव्यावृत्तकौतूहलः V. 1. 9; निर्विष्टविषयस्नेहः 12. 1; 3. 70; 8. 10; 19. 49; विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः Bg. 2. 59. -4 An object, a thing, matter; नार्यो न जग्मुर्विषयान्तराणि R. 7. 12; 8. 89. -5 An object or thing aimed at, mark, object; भूयिष्ठमन्यविषया न तु दृष्टिरस्याः Ś. 1. 30; Śi. 9. 40. -6 Scope, range, reach, compass; सौमित्रेरपि पत्रिणामविषये तत्र प्रिये क्वासि भोः U. 3. 45; यस्मिन्नीश्वर इत्यनन्यविषयः शब्दो यथार्थाक्षरः V. 1. 1; सकलवचनानामविषयः Māl. 1. 30, 36; U. 5. 19; Ku. 6.